

СУРЖИК У ДІЛОВОМУ МОВЛЕННІ СФЕРИ МЕНЕДЖМЕНТУ

Мовна культура, особливо в діловій сфері, є основною ознакою загальної культури людини і разом з тим її складником. Виявом мовної культури в професійній діяльності, в тому числі й у сфері менеджменту, є, безперечно, знання основ офіційно-ділового стилю та уміння ним користуватися. А це автоматично виключає таке явище, як суржик.

На жаль, стилістична (і ширше – мовна) грамотність не усвідомлюється членами суспільства як така, що є обов'язковою для досягнення високих щаблів у службовій кар'єрі. І тому буває ділове мовлення – усне і писемне – послуговується одразу трьома мовами: загальнонародною українською, професійною і почасти російською – коли не знаходяться відповідники російським словам. Таким чином і з'являється суржик. Етимологія цього слова вичерпно подається у відомій лексикографічній праці Б. Грінченка: суржик – це пшениця, в якій є трохи жита, трохи ячменю, вівса, а решта – кукіль, сажка, домішки насіння диких рослин. Отже, суржик є неграмотним використанням української мови, це мовлення, надзвичайно засмічене іншомовними (переважно російськими) словами, зворотами. Воно зародилося в маргінальних сферах між україномовними і російськомовними територіями.

Часто навіть серед фахівців можна почути таке пояснення: причина суржику – у двомовності, у наявності такого явища, як диглосія. Особливо стосується це східних регіонів, де історично вплив сусідньої мови був значним. Але коли людина використовує у своєму мовленні слова та словосполучення іншої мови, не руйнуючи при цьому граматичної основи, фонетичних особливостей рідної, то такий процес є природним і не викликає заперечень. За твердженням лінгвіста А.П. Коваль, запозичення вважається правомірним, коли з'являється нове поняття і разом із ним нова, чужомовна назва, а також тоді, коли чужомовне слово має дещо інше значення, близьке, але не тотожне з ним власномовне слово. Так, наприклад, немає підстав писати *справка*, бо є *довідка*, *рішити* (є *вирішити*), *умісний* (є *доречний*), *появиться* (є *з'явиться*), *слідуючий* (є *наступний*), *сводка* (є *зведення*), *міроприємство* (є *захід*), *ошибка* (є *помилка*) та ін. Також дуже поширеним елементом суржику є zdeформovanі слова та словосполучення. Зазвичай це російські слова, перероблені на український лад. Наприклад, російське слово *принимает* як *принімає*,

получает – як получає, испортился – як спортився (хоча існують українські слова *приймає, одержує, отримує, зіпсувався*). Як приклади можна додати сюди й такі розповсюджені, особливо в усному мовленні: *даже (навіть), када (коли), не нада (не потрібно), щас/січас (зараз), чуть-чуть (трішки), конєшно (звичайно, звісно), на pewno (мабуть), на пример (наприклад), допустім (припустимо), между (між), вмєсто (замість), вродє/будто (наче, начебто), імєнно (саме), рядом (поруч), язык (мова), больніця (лікарня), предохранітель (запобіжник), председатель (голова)* тощо.

Особливо слід звернути увагу на такі слова і вирази, кальковані з російської:

прийняти міри – вжити заходів;
прийняти участь – взяти участь, брати участь;
до тих пір, поки – доки, допоки;
більше *ста – понад сто, **більш** ніж (як) сто;*
в кінці кінців – зрештою, урешті-решт, кінець кінцем;
з тих пір, з яких пір – відтоді, відколи;
в більшості випадків – здебільшого;
діючий закон – чинний закон;
постанова набуває силу – постанова набуває чинності;
відповідно наказу – відповідно до наказу;
згідно плану – згідно з планом;
співпадіння обставин – збіг обставин;
підвести підсумки – підбити підсумки.

Спілкування суржиком спотворює інформацію, оскільки мовець може вживати слово лише йому зрозуміле та ще й у формі, яка не відповідає граматичним нормам. Наприклад, *маємо вільні номера (замість номери), підготуйте паспорта (правильно паспорти), працюю три місяця в рік (місяці), торгівельні площадки (торговельні майданчики), унаслідовав майно (успадкував майно)* тощо.

На жаль, як справедливо зазначає дослідник О.Сербенська, «мішаниною двох мов – українською та російською – говорить частина людності України... це одне з найтривожніших явищ... Адже мова виражає не тільки думку. Слово стимулює свідомість, підпорядковує її собі, формує. Суржик в Україні є небезпечним і шкідливим, позаяк паразитує на мові, що формувалась упродовж віків, загрожує змінити мову...».

І все ж таки останнім часом помітне зростання поваги до мови і прагнення українців оволодіти рідною мовою досконало, правильно використовувати її щодня в діловому і міжособистісному спілкуванні.